

SZÁZADVÉG

MIGRÁCIÓ: AZ EURÓPAI UNIÓ FELELŐSSÉGÉT VIZSGÁLNÁK
A NEMZETKÖZI BÜNTETŐBÍRÓSÁGON – AZ ELJÁRÁS A BIZOTTSÁG ÉS
UNIÓS CSÚCSPOLITIKUSOK FELELŐSSÉGE KAPCSÁN NYERNE JOGI
RELEVANCIÁT

DÁTUM: 2019.06.13.

Elemzés

Migráció: az Európai Unió felelősségét vizsgálják a Nemzetközi Büntetőbíróságon – Az eljárás a Bizottság és uniós csúcspolitikusok felelőssége kapcsán nyerne jogi relevanciát

Nemzetközi jogászok nemrég arra hívták fel a hágai Nemzetközi Büntetőbíróságot, hogy indítsanak vizsgálatot az Európai Unióval szemben a sok ezer migránsnak – a földközi-tengeri humanitárius helyzet miatt bekövetkezett – halála miatt. A vádjuk alapját képező dosszié szerint 2016 és 2018 között mintegy 40 ezer menedékkérő, illetve migráns került líbiai fogolytáborokba, fogva tartási központokba. A körülmények ott a lehető legrosszabbak, súlyos bűncselekmények sora valósult meg, például gyilkosságok, nemi erőszak, kínzás és rabszolgaság.

A jogászok álláspontja szerint az Európai Unió illetékeseinek tudomása volt az embertelen körülményekről, ennek ellenére az EU tovább folytatta a közös munkát Líbiával. Ezért az EU részese a nemzetközi büntetőjogi felelősségre vonhatóságnak. Ennek megfelelően a nemzetközi büntetőjog értelmében az EU szintén bűnös (büntárs), továbbá külön jogi felelősséget kell tulajdonítani Németországnak, Olaszországnak és Franciaországnak. A Büntetőbíróság már vizsgálja a táborokban az állítólagos bűncselekményeket, amelyekre utalva Fatou Bensouda főügyész már 2017-ben jelentést tett. Az Európai Unió felelőssége annak kapcsán is fölmerül, hogy 2014 óta hivatalos és szakértői becslések alapján mintegy 20 ezer ember, menedékkérő és migráns lelte halálát a Földközi-tengerben, túlnyomó többségük az embercsempész hálózatok közreműködésének is köszönhetően.

Az Európai Unió mint nemzetközi jogalany nem tartozik tisztán a nemzetközi szervezetek kategóriájába, így a jogi személyiségének jellege – bár nemzetközi szerződéssel született – inkább az államokéhoz hasonlítható. Az alapító szerződésekben az Európai Unió területeként értelmezi az EU-tagállamok területének összességét, az Unió elsődleges és másodlagos jogában is szereplő uniós polgárság pedig valamiféle speciális, közvetlen kapcsolatot teremtett az EU mint jogi személy és a területén élő, lakó magánszemélyek (nemzeti állampolgárok) viszonylatában. Az Európai Unió tagállamok feletti állandó struktúrákkal bír, amelyek mindhárom állami hatalmi ágat megjelenítik, és bár ezen intézményi akaratok a szubnacionális szint alatt közvetlenül nem kikényszeríthetők, a tagállam peres úton az Unió részéről kiadott rendelkezések implementálására kényszeríthető. Az Európai Unió így összességében egy államszerű alakulat jogalanyiságával rendelkezik, és ennek megfelelően speciális jogi (nemzetközi büntetőjogi) felelőssége is értelmezhető, amihez a Büntetőbíróság előtti vizsgálatban az ad alapot, hogy a Római Statútumot (a Büntetőbíróság alapidokumentumát) valamennyi uniós tagállam ratifikálta. Így a bírói szervezet joghatósága az egész Unió területére kiterjed.

A nemzetközi jogászcsoporthoz által említett bűncselekmények az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának számos pontját érintik: ilyen például a 3. cikk az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogról, a 4. cikk a rabszolgaság és a rabszolgakereskedés tilalmáról, az 5. cikk a kínvallatás a kínvallatás, a kegyetlen büntetés és bánásmód tilalmáról, a 9. cikk az önkényes letartóztatás, őrizetbe vétel és száműzés tilalmáról etc.

Az uniós migrációs politika elrettentő példát is jelent, amely a maga felelőtlenségével több ezer migráns halálát okozta a jogászok által készített dokumentáció szerint, az EU-s intézmények pedig belenyugodtak abba a gyakorlatba, hogy emberek ezrei indulnak rendszeresen a biztos halálba a Földközi-tengeren. Ennek kapcsán – az EU jogalanyisága és nemzetközi büntetőjogi felelőssége mellett – fontos beszélni az egyes vezető uniós tisztségviselők személyes felelősségéről is,

amely végső soron több tízezer ember halálával vagy embertelen körülményeivel hozható összefüggésbe az Európai Bizottság elmúlt közel öt éves tevékenysége tekintetében. Az érintett uniós vezetők felelősségének vizsgálata adná a szükségessé vált jogi vizsgálat lényegi vonatkozását és esetleges büntetőjogi relevanciáját.

Sajtóbeszámolók szerint a jogászok ugyanakkor Emmanuel Macron francia elnökre, Angela Merkel német kancellárra és más csúcspolitikusokra, uniós tárgyú dokumentumokra és a nevezett politikusok nyilatkozataira is utalnak. Az EU főbb tisztségviselőit azzal vádolják, hogy tudatosan tolerálják a migránsok szárazföldön és tengeren bekövetkezett halálát, valamint a líbiai parti őrség körében igen elterjedt nemi erőszak és kínzás gyakorlatát, amelyet ráadásul az európai adófizetők kárára finanszíroznak. Itt fontos megjegyezni, hogy nevezett európai csúcspolitikusokat és az EU tisztségviselőit azért terheli különös felelősség, mert bátorították a migránsokat, ösztönözték a bevándorlást, holott tudják, hogy ez a jelenség milyen veszélyekkel jár nemcsak a bevándorlókra és menedékkérőkre, hanem legfőképpen az európai lakosságra nézve (például 2014 januárjától 2018-ig 44 menekültnek nyilvánított személy vagy menedékkérő vett részt harminckét iszlamista európai terrorcselekményben). Az Európai Unió ennek ellenére nem tett érdemben semmit a migráció szabályozása és visszaszorítása érdekében, s a fentiek fényében az EU Líbia-politikájának helyessége is erősen megkérdőjelezhető.

Az Európai Unió, konkrétan a legfőbb végrehajtó és döntéshozó szerv, az Európai Bizottság és egyes tagjainak felelőssége is vizsgálható a migrációs válság kezelésével összefüggésben, az emiatt fellépő fokozott biztonsági kihívások, a terrorizmus, valamint a tengeren és az afrikai fogolytáborokban előállt humanitárius válság miatt. Itt fókuszba kerülhet Jean-Claude Juncker bizottsági elnöknek, valamint Frans Timmermansnak, az Európai Bizottság jelenlegi alelnökének, a bel-és igazságügyi együttműködésért felelős biztosának a személyes felelőssége is, amiként Dimitrisz Avramopulosz, a Bizottság migrációs és uniós belügyekért, valamint az uniós polgárságért felelős biztosé is.

Amennyiben jogilag helyesnek bizonyul a nemzetközi jogászok által megfogalmazott vád, úgy az uniós illetékesek felelősségét emberiesség elleni és háborús bűncselekmények (pl. a hadi foglyokkal való bánásmód, gyilkosságok gyakorlatához, akár a saját állampolgárokkal szemben is elkövetett kegyetlenségekhez való, valamilyen fokú asszisztálás) kapcsán kell megvizsgálni, valamint ezzel összefüggésben a terrorizmus és az embercsempészet jelenségének érezhető erősödése miatt is. Utóbbit különös tekintettel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 3. és 4. cikkei vonatkozásában (az élethez, szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog, valamint pl. a rabszolgaság tilalma).

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni 1984. évi ENSZ-egyezmény (röviden UNCAT), jogilag kötelező nemzetközi egyezményként kizárólagos célnak a kínzás felszámolását nevezte meg. Miután a nemzetközi és hazai szakirodalom is ellentmondásként említi azt a nemzetközi jogi kitételt, hogy a kínzással vagy embertelen bánásmóddal, illetve büntetéssel megvalósuló jogsértések kivizsgálása az azokat elkövető állam felelőssége, ezért ennek fényében hangsúlyoznunk kell az ezzel a jogsértő gyakorlattal kapcsolatos (esetlegesen aktív) nemzetközi asszisztencia, és az Európai Unió ilyen esetek miatt megállapítható kazuális felelősségének kérdését. A nemzetközi szinten pedig egységes szemléletűen kriminalizált terrorista cselekmények és gyakorlatok felelőtlen (a tömeges irreguláris migrációnak de jure is teret engedő) magasszintű döntések nyomán történő európai térnyerését, és az emiatti uniós vezetői felelősség kérdését nem is említve.

Avramopulosz maga saját biztosi munkájával nem tudott hozzájárulni ahhoz, hogy az Unió képes legyen kialakítani a migrációs kihívásra adandó hosszú távú válaszokat – a rossz válságmenedzselés pedig állandósította a humanitárius válságot és Európában a terrorfenyegetettséget, továbbá mindezt élezte a Líbia irányában mutatott, emberi jogi tekintetben is következetlen fellépés is a Bizottság illetékes tisztségviselőinek részéről.

A 2019. május végi uniós választás eredményei egyértelműen jelzik az EU-s intézményekbe vetett hit gyengülését és az uniós politikai elit eddigi

migrációs irányvonalának helytelenségét, valamint az emiatti legitimációs válságot. A jövő integrációs közösségében az uniós intézményeknek, így az Európai Bizottságnak és biztosainak – de iure is – elszámoltathatónak kell lenniük.